

dr hab. inż. Zbigniew Ciekankowski
Menedżerska Akademia Nauk Stosowanych
w Warszawie
ul. Kawęczyńska 36

Warszawa dn. 07.11.2022 r.

RECENZJA
ROZPRAWY DOKTORSKIEJ
mgr. Romana PISARSKIEGO
opracowanej pod tytułem

WPLYW PRZESTĘPCZOŚCI LOKALNEJ NA POCZUCIE
BEZPIECZEŃSTWA MIESZKAŃCÓW POWIATU
PLESZEWSKIEGO

1. Ocena ogólna

Rozprawa doktorska pod tytułem *Wpływ przestępczości lokalnej na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców powiatu pleszewskiego* napisana przez magistra Romana PISARSKIEGO, pod kierunkiem naukowym profesora doktora habilitowanego inżyniera Jana POSOBKA, jest niewątpliwie interesująca z naukowego punktu widzenia. Tematyka pracy przedstawia problematykę bezpieczeństwa społeczności lokalnej na przykładzie społeczności powiatu pleszewskiego, w kontekście zagrożenia przestępczością.

Doktorant w pracy podkreśla, że w przeszłości przeprowadzono wiele badań, których przedmiotem było poczucie bezpieczeństwa. Badania te realizowano jednak najczęściej w skali całego kraju lub poszczególnych, dużych aglomeracji miejskich. Do rzadkości należy badanie poziomu poczucia bezpieczeństwa w małych społecznościach lokalnych. Nigdy dotąd nie przeprowadzono kompleksowego badania poczucia bezpieczeństwa oraz czynników

determinujących to poczucie wśród mieszkańców powiatu pleszewskiego. Przeprowadzenie takiego wieloaspektowego badania jest korzystne dla wiedzy, teorii i poznania, gdyż wskazuje konkretny wycinek aktualnego stanu poczucia bezpieczeństwa lokalnej rzeczywistości. Niewątpliwą wartością przeprowadzonych badań jest również ich walor praktyczny. Udostępnienie wyników badań oraz wniosków z nich wypływających samorządom lokalnym, miejscowym służbom, inspekcjom i strażom odpowiedzialnym za szeroko rozumiane bezpieczeństwo, umożliwia wykorzystanie ich w codziennej praktyce realizowanych działań na rzecz spokojnego trwania i możliwości rozwoju społeczności lokalnej. Przed wszystkim Komenda Powiatowa Policji w Pleszewie, ale również samorządy lokalne, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Pleszewie, Straż Miejska w Pleszewie i inne lokalne służby, inspekcje, stráže oraz podmioty zajmujące się bezpieczeństwem *sensu largo*, korzystając z wyników tych badań zyskują obiektywny i rzetelny materiał służący do trafnego diagnozowania zagrożeń.

Autor dysertacji słusznie zauważa, że pochodną potrzeby bezpieczeństwa, silnie z nią połączoną i wyrażaną poziomem jej zaspokojenia, jest subiektywne poczucie bezpieczeństwa konkretnych, pojedynczych ludzi. Na poczucie bezpieczeństwa wpływa szereg zarówno obiektywnych, jak i subiektywnych czynników. Znamienny jest fakt, iż te same czynniki występujące w jednej społeczności lokalnej mogą odmiennie wpływać na poczucie bezpieczeństwa pojedynczych jego członków.

Warto zwrócić uwagę, że głównymi przesłankami, które skłoniły Doktoranta do napisania dysertacji było doświadczenia zawodowe, zdobyte podczas wieloletniej służby w Policji, w tym głównie na stanowiskach wykonawczych i kierowniczych pionu kryminalnego. Doświadczenie to potwierdziło, że brak badań bezpieczeństwa w powiecie pleszewskim zdecydowanie utrudnia identyfikowanie potrzeb społeczności lokalnej m.in. w zakresie bezpieczeństwa publicznego. Z kolei bariery i szумы komunikacyjne w zhierarchizowanym modelu działania polskiej Policji powodują, iż niejednokrotnie dochodzi do podejmowania działań dysfunkcyjnych. Na podstawie zagrożeń zdiagnozowanych w skali kraju czy województwa, podejmowane są szablonowe działania we wszystkich powiatach całego garnizonu wojewódzkiego, mimo iż dane zagrożenie na terenie konkretnego powiatu występuje sporadycznie lub w ogóle nie występuje. Np. na podstawie danych ogólnokrajowych podejmuje się działania nakierowane na zwalczanie kradzieży infrastruktury kolejowej, w sytuacji, gdy takie kradzieże na terenie powiatu w ogóle nie występują. Innym przykładem jest podejmowanie działań ochronnych w miejscu kultu religijnego Żydów, pomijając fakt, że

na terenie powiatu pleszewskiego nigdy do zdarzeń zakłócania porządku w tym aspekcie nie dochodziło itp.

Wskazane połączenie teorii i praktyki badacza tematu powodują, że analizowana treść rozprawy naukowej jest niewątpliwie interesująca w swej jakościowej płaszczyźnie i jej walorem jest werbalizacja proponowanej koncepcji zmian. Za element nowatorski rozprawy należy uznać zbadanie i opisanie przestępczości lokalnej w odniesieniu do poczucia bezpieczeństwa mieszkańców powiatu pleszewskiego. Wyniki przeprowadzonych badań pozwoliły ustalić w jakim stopniu skuteczność służb i straży odpowiedzialnych za bezpieczeństwo (w tym głównie lokalnej Policji) w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępczości, wpływają na poczucie bezpieczeństwa konkretnej społeczności lokalnej.

Całość opisu procesu badawczego jest opracowana poprawnie, co unaocznia umiejętności autorskie w kwestiach właściwego kształtowania procedury poznawczej. To z kolei jest konieczne przy dokumentowaniu przygotowania autorskiego do pełnienia funkcji przypisywanych pracownikowi naukowemu i tym samym merytorycznej zasadności uzyskania pierwszego stopnia naukowego.

2. Metodologiczna ocena rozprawy

Uwzględniając złożoność przedmiotu poznania należy stwierdzić, że Doktorant podjął się trudnego zadania, wymagającego rozległej i żmudnej pracy badawczej, związanej ze złożonością zdarzeń, opinii i wypowiedzi, często tylko w poszukiwaniu drobnych fragmentów przekładających się logicznie na obraz realnej przedmiotowo rzeczywistości. W związku z powyższym należy stwierdzić, że analiza metodologiczna aspektów pracy doktorskiej wskazuje, iż jest ona skonstruowana poprawnie i odpowiada wymogom metodologicznym nauk społecznych.

Recenzowana praca doktorska składa się z czterech rozdziałów, streszczenia, wstępu, zakończenia, bibliografii oraz załączników, zawartych na 424 stronach.

We wstępie (zawartym na stronach 9-12) Doktorant przedstawia wprowadzenie do tematyki rozprawy doktorskiej oraz prezentuje strukturę pracy.

W rozdziale pierwszym (strony 13-40) pod tytułem *Podstawy metodologiczne badań*, Doktorant uzasadnia wybór tematu, wskazując przedmiot i cele badań, problemy badawcze, hipotezy oraz zastosowane metody, techniki i narzędzia, które posłużyły do weryfikacji poszczególnych etapów procesu badawczego. Autor przedstawił również przebieg procesu badawczego oraz metody, techniki i narzędzia stosowane w trakcie całego procesu badawczego.

w celu weryfikacji przyjętych założeń. Określono dobór i charakterystykę próby badawczej, zastosowaną w pracy metodykę obliczeń oraz przedstawiono charakterystykę respondentów.

W rozdziale drugim (strony 41-142) pod tytułem *Determinanty poczucia bezpieczeństwa mieszkańców powiatu pleszewskiego*, Doktorant podejmuje ogólne rozważania na temat bezpieczeństwa, jego typologii oraz poczucia bezpieczeństwa. Zarysowuje polski system bezpieczeństwa narodowego z uwzględnieniem miejsca Policji i Państwowej Straży Pożarnej w tym systemie. Zawiera charakterystykę i analizę zagrożeń bezpieczeństwa oraz prezentuje część wyników badań empirycznych przeprowadzonych wśród mieszkańców powiatu pleszewskiego i wyselekcjonowanej grupy ekspertów, w obszarze czynników wpływających na poczucie bezpieczeństwa.

W rozdziale trzecim (strony 143-264), pod tytułem *Charakterystyka przestępczości powiatu pleszewskiego w latach 2010–2020*, Doktorant dokonuje analizy przestępczości jako zjawiska społecznego oraz przedstawia zakres i sposób powstawania i wykorzystywania policyjnej statystyki kryminalnej. Rozdział ten kompleksowo charakteryzuje rozmiar i strukturę przestępczości powiatu pleszewskiego w latach 2010-2020, w odniesieniu do przestępczości województwa wielkopolskiego.

W rozdziale czwartym (strony 265-302) pod tytułem *Rola Komendy Powiatowej Policji w Pleszewie oraz innych lokalnych podmiotów w zapewnianiu bezpieczeństwa kryminalnego mieszkańcom powiatu pleszewskiego*, Doktorant określił podmioty odpowiedzialne za bezpieczeństwo na poziomie lokalnym, scharakteryzował współpracę tych podmiotów z Komendą Powiatową Policji w Pleszewie w obszarze zapobiegania i zwalczania przestępczości. Ponadto przedstawił część badań empirycznych w zakresie oceny tej współpracy formułowanej przez mieszkańców powiatu pleszewskiego i ekspertów, w kontekście skuteczności działania.

W rozdziale piątym (strony 303-342) pod tytułem *Propozycje kierunków zmian działań podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo mieszkańców powiatu pleszewskiego*, Doktorant dokonał prezentacji i analizy części badań empirycznych dotyczących możliwości i ograniczeń występujących w obszarze zapobiegania i zwalczania przestępczości lokalnej. W wyniku przeprowadzonych badań empirycznych oraz doświadczeń i przemyśleń autora, sformułowano wnioski, uogólnienia i rekomendacje zmian wewnątrz polskiej Policji, usprawniających działania w płaszczyźnie bezpieczeństwa kryminalnego.

W zakończeniu (umieszczonym na stronach 342-347) Doktorant podsumował całość zagadnień objętych tematem dysertacji. Zebrał i zaprezentował przemyślenia i wnioski będące wynikiem przeprowadzonych badań. Przedstawił konkluzję o stopniu realizacji celów

rozprawy. W części tej znalazło się również miejsce na krytyczną refleksję na temat zrealizowanej pracy i jej braków. Dodatkowo wskazano perspektywy i nowe kierunki badań wynikające z rezultatów rozprawy.

Odnosząc się do problemu badawczego przedstawionego w dysertacji, należy podkreślić, że stanowi on ambitne zadanie badawcze o charakterze deskrypcyjnym, eksplanacyjnym, diagnostycznym i predyktywnym. Wygenerowane na jego podstawie problemy szczegółowe wyznaczyły dokładnie drogę postępowania badawczego.

Hipoteza robocza, przyjęta przez Doktoranta na potrzeby badań, jest ściśle powiązana zarówno z wyznaczonymi celami badań, jak i z problemami badawczymi. Do rozwiązywania problemów zastosowano podejście kompleksowe, oparte o wykorzystanie teoretycznych i empirycznych metod badawczych.

Analizując układ dysertacji z punktu widzenia proporcji między wielkością (obszernością) poszczególnych rozdziałów, należy go uznać za poprawny. Kolejność poszczególnych rozdziałów wynika logicznie z toku prowadzonego procesu poznawczego. Poprawna jest również struktura poszczególnych rozdziałów. Wyraźnie jest w nich dostrzegalna etapowość prowadzonego poznania, jak również logika prezentacji osiągniętych efektów badań. Generalnie, oceniając z metodologicznego punktu widzenia, rozważania podjęte i poddane analizie naukowej należy ocenić pozytywnie.

Literatura przedmiotu dotycząca rozmaitych aspektów rozpatrywanej problematyki została dobrana i wykorzystana poprawnie. W całościowym ujęciu Doktorant wykazał, że nie tylko potrafi zgromadzić materiał badawczy, uporządkować i dokonać selekcji, lecz także posiada umiejętność swobodnego zaprezentowania treści w formie pożądanej dla prac naukowych. Za wystarczający należy uznać zbiór grafik, tabel i wykresów, pozwalających zarówno na pełniejszy opis podejmowanych kwestii, jak i na zrozumienie analizowanego problemu.

Rekapitulując należy stwierdzić, że Doktorant jest przygotowany do samodzielnego prowadzenia badań.

3. Ocena merytoryczna

Recenzowana rozprawa doktorska stanowi zwarte opracowanie naukowe liczące 339 stron, bibliografię oraz załączniki (razem 424 strony).

W zakończeniu dysertacji Doktorant podsumowuje przeprowadzone badania, umieszczając swoje spostrzeżenia z przeprowadzonego procesu poznawczego, podsumowując

jego wyniki oraz prezentując weryfikację hipotezy. Wyniki analizy badań wykazują, że cel badań jaki został założony — osiągnięto. Jednocześnie przyjęte zmienne i wskaźniki, stanowiące elementy naukowego poznania, zostały dobrane w zgodzie z naukowym postulatem trafności i rzetelności. Wnioski uzyskane w wyniku rozwiązania szczegółowych problemów badawczych pozwoliły Doktorantowi na weryfikację głównej hipotezy przyjętej w początkowej fazie badań.

Pod względem merytorycznym dysertacja wnosi nowe wartości poznawcze. Dotyczą one m.in. wypełnienia zidentyfikowanej luki poznawczej w obszarze teoretycznego określenia skali konkretnych zagrożeń i ich lokalnej specyfiki w literaturze przedmiotu. Nowe wartości poznawcze dotyczą wreszcie zasługującej na uznanie końcowej koncepcji usprawnień działań w konkretnych wymiarach (organizacyjnym, funkcjonalnym, edukacyjnym oraz technologicznym), przy zaznaczeniu pojawiających się barier np. nakładów finansowych czy struktury etatowej określonych instytucji. Tak przedstawiona koncepcja zmian staje się realnym, mierzalnym i wartościowym pragmatycznie potencjalnym wskazaniem drogi możliwych rozwiązań. Może to zatem nie tylko oddziaływać na konkretne decyzje, lecz także docelowo wpływać na wzrost poczucia obywateli społeczności lokalnej.

Za element nowatorski rozprawy należy uznać identyfikację i deskrypcję przestępczości lokalnej w odniesieniu do poczucia bezpieczeństwa mieszkańców powiatu pleszewskiego. Na uwagę zasługuje konsekwentnie prowadzona narracja tekstu obfitująca w refleksję autorską i próba wieloaspektowego przedstawienia danych faktów, uwzględniająca obecne w literaturze przedmiotu polemiki i spory natury teoretycznej.

Podczas wnikliwej analizy treści rozprawy dostrzec można pewne kwestie, które wymagają wyjaśnienia. Proszę o ich uściślenie:

1. Można odnieść wrażenie, że Doktorant szukając zasadności zastosowania i rozumienia terminu — bezpieczeństwo, nie zdecydował się na jego ostateczną interpretację. Sentencja otwierająca dysertację brzmi „Bezpieczeństwo, jako obiektywny byt... itp.” Proszę o rozwinięcie uzasadnienia zasadności tego, by nazwać BYTEM pojęcie bezpieczeństwa. W dodatkowym ujęciu Badacz proponuje definicję bezpieczeństwa kryminalnego jako *efekt działań i zaniechań, finalny produkt wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za szeroko rozumiane bezpieczeństwo w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępczości* (s. 57). Finalny (skończony) produkt, zakłada interpretację bezpieczeństwa jako stan (nie proces), w takim ujęciu trudno postrzegać bezpieczeństwo jako byt. Proszę o odniesienie się do tych dywagacji.

2. Proszę o wyjaśnienie na czym polega standaryzacja narzędzia badawczego i w jakim obszarze jej Pan dokonał?
3. Na stronie 33 opisuje Doktorant procedurę dostarczenia kwestionariuszy ankiet przez Dzielnicowych do przypadkowych mieszkańców powiatu. Czy Dzielnicowi zostali poinstruowani w ramach realizacji procedury badawczej? Jaka jest pewność, że ankiety nie dotarły w przeważającej liczbie do przedstawicieli środowisk np. tylko o znamionach patologii lub głównie do obywateli o nieposzlakowanej opinii?
4. Analizując wyniki badań Doktorant odnosił się głównie do wskazania częstości odpowiedzi i procentowej identyfikacji przez respondentów określonych wskaźników. Co stało na przeszkodzie tego, by dokonać identyfikacji istotności statystycznej uzyskanych odpowiedzi czy ustaleniu związków przyczynowo-skutkowych w analizie statystycznej? Dodatkowo, czy zdaniem Doktoranta nie byłoby ciekawe zbadać udział zmiennych niezależnych w kategorii otrzymanych danych?
5. Z analizy wykresu nr 19 i 22 wynika, iż dominującą formą doświadczanej przestępczości w badanym powiecie jest kradzież. W jakim stopniu (w oparciu o Pana wiedzę i doświadczenie) można ten fakt kojarzyć z płcią czy narodowością sprawców?
6. Wykres nr 30 miał pomóc określić poczucie współodpowiedzialności za zwalczanie przestępczości. Jednak przedstawione na nim wyniki dotyczą tylko poziomu deklaratywności, a nie realnych zachowań. W jakim stopniu w Pana opinii rzeczywiste działania powiadamiania o zdarzeniu odbiegają w tym przypadku od deklaracji?

4. Wniosek końcowy

Rozprawa doktorska pod tytułem *Wpływ przestępczości lokalnej na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców powiatu pleszewskiego* napisana przez magistra Romana PISARSKIEGO, pod kierunkiem naukowym profesora doktora habilitowanego inżyniera Jana POSOBCA, zasługuje na ogólną ocenę pozytywną. Logiczna i spójna całość rozważań pozwalają stwierdzić, że rozprawa spełnia całkowicie wymogi stawiane przed pracami doktorskimi, wynikającymi z art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018, poz. 1668, z późn. zm.). Tym samym rekomenduję jej przyjęcie do dalszego postępowania kwalifikacyjnego i wnoszę

o dopuszczenie magistra inżyniera Romana PISARSKIEGO do publicznej obrony rozprawy doktorskiej.

